INTERNATIONAL EJER 2014 CONGRES

EJER CONGRESS 2014
BİLDİRİ ÖZETLERİ
EJER CONGRESS 2014 ABSTRACTS OF PAPERS

24-26 APRIL 2014
Istanbul University Congress Center

ANI YAYINCILIK

ID:186

Öğretmenlerin Düşünme Stillerinin Branşa ve Cinsiyete Göre İncelenmesi

Derya KUŞ
Yıldız Teknik Üniversitesi
deryakus@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Sertel ALTUN
Yıldız Teknik Üniversitesi
saltin@yildiz.edu.tr

ÖZET

Problem durumu: Okulsuz eğitim ve binasız okul düşüncelerinin henüz yaygın kabul görmediği günümüzde, öğrenme süreçlerine hakim rol hala öğretmene aittir. Her öğretmenin öğretim ortamına taşıdığı farklı bir öğretim tarzı vardır ve bu tarz çoğunlukla onların düşünme stillerinin farklılığından kaynaklanır. Öğretmenin düşünme stili bu stili edilgen olarak tüketen öğrenci üzerinde doğrudan etkilidir. Düşünme stillerine yönelik farkındalık ve kontrol sahibi olamayan eğitimcilerin esneklik sunamamaları, sürekli kendi stillerini dayatarak kendi örneklerini yetiştirmeleri, ortaya koydukları standart ve beklentilere sırf düşünme stili farklı olduğu için uyum sağlayamayan pek çoğu zeki ve yetenekli öğrenciyi de 'başarısız, yetersiz, yeteneksiz' olarak etiketleyip, onların kaybedilmesine sebep olmaları bu şartlar altında gerçekleşmesi mümkün ve eğitim öğretim adına olumsuz sonuçlardır.

Düşünme stili yönetilebilir mi? Sternberg (2009)'e göre stil, kişilerin sahip oldukları yeteneklerden nasıl yararlandıklarıyla ilgilidir. Bununla birlikte kişiyi kuşatan çevre kişinin düşünme stiline uygunsa kişi başarılı ve mutlu olur değilse olamaz. Dolayısıyla hakim kültürün ve değerlerin kişinin düşünme stillerini yönettiği söylenebilir. İçinde yaşadığı kültür, hakim cinsiyet rolleri, dahil olduğu eğitim ortamları kişiyi baskı altına alan beklentilerin çerçevesini oluşturan değişkenlerdir.
Avrupa'dan Amerika'ya, Avustralya'dan Ortadoğu'ya kadar uzanan bir coğrafyada ortalama bir kadın ve erkeği tarif edebilecek, üzerinde uzlaşma sağlanmış stereotipler vardır (Deaux, 1985; Fiske, 1998; Williams ve Best, 1982'den Akt. Hogg ve Vaughan, 2007). İlgili literatür de bu *Bulguları* destekler niteliktedir (Deaux, 1985; Dinç ve Bal, 2008; Hogg ve Vaughan, 2007; Kaufmann, 2002; Williams ve Best, 1982'den Akt. Hogg ve Vaughan, 2007, Saracaloğlu,Yenice, Karasakaloğlu, 2008; Sternberg, 2009; Tucker, 1999). Kültür iki cinsiyet için farklı ödül sistemleri kurarak stil farklılığını pekiştirebilir veya istediği yönde şekillendirebilir. Erkeklerde kural koyan, bağımsız, yenilikçi bir tarzın, bayanlarda kurala uyan, bağımlı, muhafazakâr bir tarzın ödüllendirilmesini uygun gören bir kültürün bayanı ve erkeği bu yönde sosyalleşecektir. Bu düşünceyi eğitim ortamına uyarladığımızda öğretmenin sosyalleşme sürecinde öğrendiği bu rolü sınıfına taşıması ve öğrencilerinden de bu kırmızı çizgileri aşmamasına yönelik beklenti içine girmesi öğretmenin kendisi açısından doğal ve içinde yaşadığı kültürün dayatmasıyla gerçekleştiği için de meşrudur.
Branşlar ve meslekler de tıpkı cinsiyet stereotipleri gibi düşünme stilleri üzerinde etkilidir. Örneğin farklı okullar ve farklı meslekler farklı stilleri ödüllendirir. Dünyanın çoğu yerinde okullar sisteme uyumlu, yürütmeci, muhafazakâr öğrencileri ödüllendirirken anarşik ve yargılayıcı stili cezalandırır. Bu sistem, içinde yetişen öğretmenin beklentisini de henüz işin başında şekillendirmiştir. Çoktan seçmeli sınav sistemiyle isteyerek ve istemeden herhangi bir branşta yükseköğretime yerleştirilen öğretmen adayı branşının gerektirdiği baskın stile uyum sağlayıp cevap vermek zorunda kaldığından, diğer stil profillerini bastırabilir ve durum onun öğretmenlik sürecinde öğrencilerinden de aynı uyumu beklemesine ve hatta bu yönde baskı kurmasına sebep olabilir. İlgili literatür incelendiğinde bu *Bulguları* destekler nitelikte sonuçlara ulaşmak mümkündür (Durdukoca, 2011; Kaufman, 2002; Saracaloğlu,Yenice, Karasakaloğlu, 2008, Tucker, 1999).

Amaç: Bu araştırma öğretmenlerin Sternberg'in (2009) Özyönetim Kuramı'na dayanan ve Sünbül (2004) tarafından açıklanan düşünme stillerinin, cinsiyet ve branş etkisiyle nasıl farklılaştığını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın problem cümlesi; Öğretmenlerin düşünme stilleri branşlarına ve cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır? Alt problemleri ise; Öğretmenlerin düşünme stilleri branşlarına göre farklılaşmakta mıdır? ve Öğretmenlerin düşünme stilleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır? şeklinde belirlenmiştir.

Yöntem: Bu araştırma betimsel araştırma kapsamındaki 'genel tarama' modelindedir. Araştırmanın çalışma grubu, 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında İstanbul ilinin Avrupa yakasında bulunan 5 ilçesinde (Fatih, Bakırköy, Bahçelievler, Kağıthane, Zeytinburnu), Anadolu yakasında bulunan 2 ilçesinde (Kartal, Bostancı) ve Çanakkale'de görevli 142 ortaöğretim öğretmeninden oluşmuştur. Elverişli örneklem tercih edilmiş, araştırma ulaşılabilen ortaöğretim öğretmenleriyle yürütülmüştür. Araştırmanın verileri Sünbül (2004) tarafından revize edilen 'Düşünme Stilleri Ölçeği' ile toplanmıştır. Verilerin analizi için t testi ve tek yönlü ANOVA analiz teknikleri kullanılmış, gruplar arası farklılıkların kaynağını yorumlamak için çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferonni analiz tekniği tercih edilmiştir.

Bulgular: Araştırmanın birinci sorusuna yönelik olarak elde edilen *Bulgular*a göre sözel branşlardaki öğretmenlerin aşamalı düşünme stilinin, sayısal ve dil branşlarındaki öğretmenlere göre daha baskın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın ikinci sorusuna yönelik olarak elde edilen *Bulgular*a göre kuralcı düşünme stilinin bayan öğretmenlerde daha baskın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuçlar: Düşünme stillerinin branşlara göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere yapılan analizde aşamalı düşünme boyutunda branşa göre farklılık tespit edilmiştir. Sünbül (2004) aşamalı düşünmeyi birçok işi hemen yapmayı, her birini ne zaman yapacağını ve hangisine öncelik vereceğini ayarlamayı sevmek, şeklinde ifade etmektedir. Bu araştırmaya katılan ve çalışma grubunun %34'ünü oluşturan sözel branştaki öğretmenlerin tamamına yakınının Edebiyat Fakültesi mezunu olması (%37'si Edebiyat Fakültesi, %63'ü Sosyal Bilimler Enstitüsü tezsiz yüksek lisans programını tamamlayan Edebiyat Fakültesi mezunu) ilgiyi bu fakültelerin öğretim programlarına çekmektedir. Edebiyat Fakülteleri, *Yöntem*i merkeze taşıyan Eğitim Fakültelerinden farklı olarak konuya odaklanan programları takip ederler (Ornstein ve Hunkins, 2008; Tanner ve Tanner,

1980). Buna göre branşa yönelik verilen eğitim ve bu çerçevede hazırlanan öğretim programlarına hakim olan kültür öğretmenlerin düşünme stillerini yönetmektedir.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu düşünme stillerinin cinsiyet bazında farklılaştığının tespit edilmiş olmasıdır. Bu araştırmada bayan öğretmenlerin baskın düşünme stili olarak tespit edilen kuralcı düşünme stilini Sünbül (2004), kendisine denileni yapmaktan, yönergeleri izlemekten ve kendisine yapı verilmesinden hoşlanmak olarak tanımlar. Sternberg (2009)'in ifade ettiği gibi kültür iki cinsiyet için farklı ödül sistemleri kurmakta ve stil farklılığını pekiştirip istediği yönde şekillendirebilmektedir. Türkiye'de hakim ataerkil kültür de erkeklerde kural koyan, bağımsız, yenilikçi bir tarzı, bayanlarda kurala uyan, bağımlı, gelenekçi bir tarzı ödüllendirerek bayanı ve erkeği bu yönde sosyalleştirmiştir. Bu anlamda öğretmenlerin düşünme stillerini yöneten önemli bir diğer faktörün edilgen olarak tükettikleri bu kültürün empoze ettiği değerler olduğu söylenebilir.

*Anahtar sözcükler***:** Düşünme stilleri, kültür, branş, cinsiyet.

Kaynakça

Deaux, K. (1985). Sex and Gender. *Annual Review of Psychologist*, 39, 105-16.

Dinç, A. P. ve Bal, A. (2008). Lise Öğrencilerin Geometri Başarısı ve Düşünme Stillerinin Karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17* (1), 1-10.

Durdukoca, Ş. F. (27-29 Nisan 2011). *Öğretmen Adaylarının Düşünme Stillerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi.* 2. (International Conference on New Trends and Their Implications), Antalya.

Fiske, S. T. (1998). Stereotyping, Prejudice and Discrimination. D.T. Gilbert, S.T. Fiske & G. Lindzey (Ed.), The Handbook Of Social Psychology. (s.357-414). New York: McGraw-Hill.

Hogg, M. A. & Vaughan, G. M. (2007). *Sosyal Psikoloji.* İbrahim Yıldız ve Aydın Gelmez (Çev.). Ankara: Ütopya Yayınları.

Kaufman, J. C. (2002). *Thinking Styles in Creative Writers and Journalists.* (Unpublished doctoral dissertation). Yale University, Connecticut.

Ornstein, A. C. & Francis, P. H. 2008. *Curriculum: Foundations, Principles and Issues.* Boston: Prentice Hall.

Saracaloğlu A. S., Yenice N., Karasakaloğlu N. (15 Mayıs 2008). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Düşünme Stillerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılması.* (Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumunda sunulmuş bildiri), Çanakkale.

Sönmez, V. (2008). *Eğitim Felsefesi.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Sternberg, R. J. (2009). *Thinking Styles.* Esin Güngör (Çev). İstanbul: Redhouse Eğitim Kitapları.

Sünbül, A. M. (2004). Düşünme Stilleri Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenilirliği. *Eğitim* ve *Bilim Dergisi, 29* (132), 25-42.

Tanner, D. & Tanner. L. N. (1980). *Curriculum Development: Theory into Practice.* New York: Macmillan Publishing.

Tucker, R. W. (1999). *An Examination of Accounting Students Thinking Styles.* (Unpublished doctoral dissertation). University of Idaho, Moscow.

Williams, J. G. & Solano, C. H. (1983). The Social Reality of Feeling Lonely: Friendship and Reciprocation. *Personality and Social Psychology Bulletin,* 9, 237-42